

SAMFUNDSFORSKNING I GRØNLAND

Af dr. jur. *Verner Goldschmidt*

Der er et trist misforhold mellem den megen omtale af udvalget for samfundsforskning i Grønland, det tidligere humanistiske udvalg, og de muligheder for at arbejde effektivt, som udvalget har haft siden dets nedsættelse i januar 1955. Sagen er, at udvalget fra 1955 til sommeren 1958 i det store og hele alene beskæftigede sig med at skrive bevillingsandragender og søge efter egnede medarbejdere. Sommeren 1958 kom arbejdet imidlertid rigtigt i gang, og nu er der mange, både i Grønland og det øvrige Danmark, som er nysgerrige efter at vide, hvorfor man udfolder disse anstrengelser, hvorledes man arbejder, og hvad man forventer at få ud af det.

Hvorfor foretages undersøgelserne?

Den ydre anledning til, at det ret omfattende forskningsarbejde er blevet sat i gang, er en bestemmelse i den grønlandske kriminallov og ægteskabslov om, at de pågældende love efter en vis virkeperiode skal under lup. Da man i 1954 efter stærke ønsker fra landsrådets side tog spørgsmålet op om gennemførelse af straffretlige regler og bestemmelser om ægteskabsforhold, kunne man være gået den vej, som man er gået så mange andre steder i verden, hvor en koloni er indlemmet i moderlandet, simpelthen at indføre moderlandets regler.

Alle ansvarlige instanser, grønlandske såvel som danske, var enige om, at man ikke på denne måde ville springe over, hvor gærdet var lavest, men ved i vid udstrækning at tage hensyn til landsdelens traditioner at gøre udviklingen indenfor kriminal- og ægteskabsretten så harmonisk som mulig. Man baserede derfor de to love på den viden om den hidtidige retstilstand, som Juridiske Ekspedition 1948-49 havde indsamlet.

Medens man således på den ene side ikke ønskede uden videre at kaste det hævdvundne over bord og forcere udviklingen fra gammelt til nyt, var man på den anden side fuldt på det rene med, at den hastige udvikling på alle væsentlige områder i Grønland ville gøre det nødvendigt efter nogle års forløb at revidere de nævnte love. Det er ud fra dette synspunkt, at man gik det usædvanlige skridt

i lovene at indsætte bestemmelser om, at de efter nogle års forløb skulle optages til revision, samt at revisionsspørgsmålet skulle løses på basis af samfundsvidenskabelige undersøgelser.

Det undrer mange, at en sådan fremgangsmåde kun blev valgt for kriminallovens og ægteskabslovens vedkommende og ikke for de mange andre love og reformer, som er blevet gennemført i de sidste 8 år.

I Grønlandskommissionen var man da også inde på tanken, idet det i kommissionsbetænkningens indledning påpeges, at det er af stor betydning, at udviklingen i Grønland følges med den allerstørste agtpågivenhed, og at de omfattende reformer, som i betænkningen foreslås gennemført, til stadighed må kunne tilpasses de skiftende forudsætninger udfra den betragtning, at de forhold, som herskede i Grønland, da betænkningen blev afgivet, i de kommende år til stadighed ville ændre sig.

Tanken satte sig imidlertid ikke spor i de enkelte afsnit af kommissionsbetænkningen, men blev først påny taget op i forbindelse med de 2 ovennævnte love. I januar 1955 besluttede daværende statsminister Hedtoft, at man i forbindelse med lovundersøgelserne skulle tage en række andre reformer op til undersøgelse, i hvilken anledning han nedsatte et alsidigt sammensat udvalg, „hvis opgave skal være at planlægge og lede på videnskabelig basis de undersøgelser, der skønnes fornødne for at sikre lovgivningsmagten og administrationen et solidt grundlag for det videre arbejde til fremme af rolig og harmonisk kulturel udvikling i Grønland fra gammelt til nyt.“

Tanken med nedsættelsen af et sådant udvalg var ikke alene at sammenlægge forskellige undersøgelser under en fælles ledelse, men også at man gennem dette nye udvalg skulle have mulighed for at koordinere egne undersøgelser med undersøgelser, som ministeriet allerede havde igangsat på mere specielle områder. Det var endvidere meningen, at udvalget udover at planlægge og påbegynde undersøgelser skulle være rådgivende organ for landsråd, folketing og administration. Denne rådgivning skulle ikke blot ske på baggrund af aktuelle undersøgelser i marken, men også på grundlag af viden hidrørende fra herværende kildemateriale i journaler og arkiver samt rapporter og beretninger om erfaringer gjort andre steder i verden, hvor man har været ude for en lignende samfundsudvikling. Tiden vil vise, om udvalget vil komme til at spille den rolle, som Hedtoft tænkte sig. Det vil afhænge ikke alene af, hvad udvalget præsterer, men også af den holdning politikere og embedsmænd har til det og dets arbejde.

Ingen har tænkt sig, at samfundsforskningen i Grønland skulle betyde, at lovgivningsmagt og administration skulle være lammet, medens udvalget arbejder; det siger sig selv, at styret af landsdelen skal foregå på sædvanlig måde, dog at

de ansvarlige skulle kunne drage fordel af udvalget, efterhånden som arbejdet i Grønland giver resultater, og også ved at søge råd hos udvalget på områder, som ministeriet eller lokalstyret i Grønland ikke selv har tid til at skaffe oplysninger om. Det er også ganske indlysende, at den politiske debat om grønlandske samfundsforhold vil foregå som før, medens udvalget arbejder. Kun bør man gøre sig klart, at ideen med udvalgets arbejde i nogen grad vil forflygtiges, hvis lovgivningsmagt og administration lader sig influere af enkelte offentlige debattørers synspunkter og vurderinger. Det er ikke få af dem, der har med Grønland at gøre, som har en mening om, hvordan denne eller hin reform virker i Grønland, og om hvordan man bør skabe den „helt rigtige“ ordening i fremtiden. Det gælder f. eks. spørgsmål som alkoholfrigivelsen og kriminalitetsbekæmpelsen. Mange udtaler sig om disse ting udfra erfaringer, de har gjort der hvor de har boet i Grønland, uden at tænke på, at man fra ansvarlig side må have viden om forholdene i hele landsdelen, før man disponerer, og at denne viden bør sammenholdes med de erfaringer, som man rundt omkring i verden har indhøstet gennem mange års indgående studier. I denne forbindelse skulle udvalgets arbejde have mulighed for mere sagligt, systematisk og alsidigt at forsyne politiske og administrative institutioner med erfaringsmateriale. Der er nu mere end nogensinde tidligere brug for nøgterne og objektive oplysninger, fordi det er så svært at få overblik over situationen i Grønlands mange små forskelligartede og mere eller mindre isole-rede samfund.

Hvordan foretages undersøgelserne?

Det er på denne baggrund, at man har inddraget psykologer, sociologer, etnologer, økonomer og statistikere i indsamlingsarbejdet. Der er ikke noget mærkværdigt i en sådan fremgangsmåde; det ligger i tiden, at man, hvor det er muligt, tager specialister med på råd, og udvalget betragter netop sig selv som en sådan rådgiver med specialviden. Udvalgsmedlemmerne har fra første færd, som udvalgets formand professor From sagde i landsrådet 1958, følt, at det er en betydningsfuld og samtidig meget vanskelig opgave, det har fået pålagt.

Ja, hvordan kan man overhovedet nøgternt og objektivt skaffe oplysninger om den samfundsmæssige udvikling? Man er gået frem på den måde, at praktikerne og teoretikerne i udvalget i fællesskab har lagt en plan for, *hvad det er for oplysninger man skal indhente*, og *hvordan* man skal gøre det. Nogle af de allerstørste problemer har været at finde medarbejdere, som i Grønland kan indsamle de ønskede oplysninger. Samfundsforskning er noget nyt her i Danmark. Det er ikke mange, som er veltrænede i sådant arbejde. Man har derfor valgt 3 grønlandere, som på grund af deres interesser, uddannelse og hidtidige virke synes at være

egnede til arbejdet. Dertil kommer, at de pågældende har indsigt ikke blot i grønlandsk, men også i dansk sprog og kultur. Man udpegede endvidere 3 videnskabeligt uddannede medarbejdere, hvoraf 2 tidligere havde arbejdet i Grønland. Det drejer sig om 2 psykologer og 1 etnograf, som alle har det til fælles, at de er uddannet til at studere menneskelige forhold, tale med mennesker uden selv at engagere sig for stærkt og nøgternt beskrive, hvad de hører og ser.

I det omfang det har været muligt, har disse medarbejdere fået undervisning eller orientering i grønlandske forhold af sagkyndige fra forskellige områder, ligesom man har gjort, hvad der var tidsmæssigt muligt, for at instruere dem i de videnskabelige metoder, som skal anvendes i et sådant arbejde.

I foråret 1958 udarbejdede udvalgets medlemmer og medarbejdere med statistikeres bistand lister over de spørgsmål, som man må have besvaret for at kunne sige noget om, hvorledes de forskellige reformer, som man interesserer sig for, virker. Meningen med at udarbejde sådanne lister er, som professor From udtalte det i landsrådet, „at medarbejdere ikke skal spørge løs om, hvad de selv kunne have lyst til at vide, men om ting, som det er vigtigt at vide besked med, når man skal bedømme udviklingen og i det hele taget forholdene i Grønland i dag, ting som kan være af betydning for lovgivning og administration. Spørgelisterne eller -skemaerne, som de oftest kaldes, har som vigtigste formål, at medarbejderne, hvor forskellige de end måtte være, i alt væsentligt indsamler svarene på samme måde.“

Ingen drømmer om, at individuelle forskelle mellem de forskellige medarbejdere fuldstændig kan undgå at øve indflydelse på besvarelserne. Man er i høj grad opmærksom på dette forhold og har af hensyn hertil været yderst forsigtig med valg af spørgsmål, ligesom man, hvor faren er særlig stor, stiller flere spørgsmål om samme ting fra forskellige synsvinkler. Spørgeskemaerne, medarbejdernes træning og deres interesse i at få rigtige oplysninger om samfundsforholdene og folks meninger derom reducerer faren for, at man gennemtvinger bestemte svar. Det er i hvert fald en given ting, at man på denne måde kommer nærmere sandheden end hvis man nøjes med at lytte til enkelte, der er mere eller mindre følelsesmæssigt engageret i forholdene i Grønland.

Hvad angår undersøgelserne af kriminaliteten og dens bekæmpelse, kort sagt af kriminallovens virkninger, nøjes man ikke med at bygge på folks besvarelser af spørgsmål. Langt vigtigere er i denne del af undersøgelsen indsamlingen af dokumentmateriale fra domstole, politi og kommunefogeder i Grønland. Man nøjes her med at stille spørgsmål som supplement til de konkrete sager.

Hvem er det så, der udspørges? Oprindeligt havde man tænkt sig at søge kontakt med et udsnit af alle udsendte og fastboende i hele Vestgrønland, fordi udviklingen, som professor From påpegede i landsrådet, „jo foregår over det hele

og fordi der er forskel fra sted til sted - men det er der ikke tid til, før lovene skal optages til revision; og det har vi navnlig ikke penge til.“

På denne baggrund har man måttet nøjes med indtil videre hovedsagelig at koncentrere undersøgelsen om et enkelt område, Diskobugten, fordi der her både er fiskeri og fangst, industrier og fangstpladser, udsteder og små isolerede pladser. Her mødes nord og syd. Her står gammelt og nyt overfor hinanden.

Ingen har været særlig glade for denne lokale begrænsning af arbejdet, men den har været nødvendig, og landsrådet udtalte da også, at Diskobugten under de givne forhold var et heldigt valgt område.

For at bøde på de mangler, som den lokale begrænsning indebærer, foretages stikprøver langs hele kysten, ligesom undersøgelserne af kriminal- og ægteskabslovene gennemføres langs kysten på den måde, at samtlige sager indenfor en vis periode indsamles og søges kommenteret af kredsdommer, politi og kommunefoged.

Størstedelen af arbejdet er tilrettelagt således, at det indsamlede materiale kan behandles statistisk. Man agter at tage de mest effektive metoder til hjælp, i hvilken forbindelse det overvejes at anvende elektronregnemaskinen i København som hjælpemiddel ved behandlingen af de mange oplysninger, som man får hjem. Af de indtil nu hjemsendte spørgeskemaer fremgår, at materialet er egnet til en sådan behandling.

Man har næret en vis frygt for, at undersøgelserne i nogen grad skulle blive forringede af, at de videnskabsmænd, som forestår dem, ikke har tilstrækkelige sprogkundskaber og indsigt i grønlandske kulturforhold. Det er derfor tanken, at de grønlandske medarbejdere skal borge for, at der ikke indsniger sig alvorlige misforståelser af sproglig eller anden art i undersøgelsen. På dette punkt har man en udsendt ofte haft brug for kyndig støtte, inden de kunne udtale deres mening om forholdene i Grønland, en støtte som de altfor hyppigt ikke har haft.

Hvad venter man at få ud af undersøgelserne?

Hvad angår *kriminalloven*, regner man med at kunne få at vide, hvorvidt lovens juridiske formuleringer ikke blot på dansk, men også i grønlandsk oversættelse er forståelige for dem, der skal arbejde med loven. I denne forbindelse søges det også oplyst, hvorvidt lovens bestemmelser om forbrydelser passer til samfundsforholdene, således som de har udviklet sig siden loven blev givet, og om de i det hele taget stemmer med moderne retsopfattelse i Grønland.

Denne del af kriminallovsundersøgelsen er dog ikke den vigtigste. Langt flere problemer knytter sig til spørgsmålet, om kriminallovens foranstaltninger er hensigtsmæssige. Der har allerede været megen offentlig debat om dette problem, idet man dels har ment, at mulighederne for at fuldbyrde foranstaltningerne ikke har været tilstrækkelig gode, og dels at hele lovens syn på forbrydelserne er for mildt.

Gennem undersøgelserne regner man med at kunne klarlægge med temmelig stor nøjagtighed, i hvor mange tilfælde og af hvilke grunde idømte foranstaltninger ikke har kunnet fuldbyrdes. Man regner endvidere med at kunne skaffe oplysninger om, hvilke grupper blandt udsendte og fastboende folk på små og store steder, fastansatte og frie erhververe, der mener, at lovens reaktionssystem er for mildt, og hvilke der mener, det er passende. Man skal i denne forbindelse passe meget på ikke kun at lytte til en enkelt gruppe, der f. eks. har en særlig nær tilknytning til dansk kulturtradition og samfundsliv. På den anden side er det også af stor vigtighed at høre, hvad f. eks. udsendte tjenestemænd mener om sagen.

Hvad angår undersøgelserne af *ægteskabsloven*, er man i særlig grad interesseret i at indhente oplysninger om de økonomiske forhold for ægtefællerne, også når de lever faktisk adskilt, er separeret eller skilt. Der kan udledes en hel del vigtige oplysninger såvel af ægteskabssager som af skiftesager. Opmærksomheden vil også blive rettet mod den særlige grønlandske skilsmiseregulering, der går ud på, at skilsmisse på grund af ægteskabsbrud ikke er endelig, hvis man ikke inden visse frister udtrykkelig tilkendegiver, at skilsmissen skal opretholdes.

Gennem kontakt med et stort antal husstande vil man i det hele taget kunne skaffe sådanne oplysninger om familielivet, at man vil have muligheder for at se, om den danske lov om ægteskabets retsvirkninger nu vil kunne gennemføres i Grønland.

Man regner endvidere med gennem undersøgelserne at kunne få en vis viden om *folks syn på retsplejen*, specielt spørgsmålet om adgang til retshjælp og om folks syn på de mange nye love, som i større eller mindre grad angår dem i deres daglige liv. Der er sat en særskilt undersøgelse i gang vedrørende *ungdommens valg af erhverv*; man stiller spørgsmål til skolelederne i Grønland og til de forskellige husstande, som man har udvalgt til undersøgelsen.

Der gøres en hel del ud af spørgsmålet om *fastboendes og udsendtes sprogkunderskaber*. Man vil gerne vide, i hvor høj grad sprogdelingen i Grønland øver indflydelse på forholdet mellem udsendte og fastboende. Dette spørgsmål indtager en vigtig plads i undersøgelserne, som bl. a. går ud på at konstatere, i hvilket omfang der er kontakt i det daglige liv mellem grønlandsk- og dansksprogede. Når dette ofte diskuterede problem er inddraget i undersøgelserne, skyldes det, at man antager, at der består en temmelig høj grad af sammenhæng mellem dette spørgsmål og mulighederne for at gennemføre reformer i landsdelen. Er kontakten f. eks. ringe, vil det kunne bidrage til, at der bliver en vis modstand mod reformerne, uanset at de fra alle fornuftige synsvinkler synes hensigtsmæssige.

Man har i denne forbindelse anset det for meget vigtigt at skaffe oplysninger om, hvorledes *udsendte tjenestemænd og dermed ligestillede tilpasser sig forholdene i Grønland* og vurderer alt det, som er forskelligt fra, hvad de er vant til i deres eget miljø.

Det skal endelig nævnes, at en stor del af undersøgelserne er helliget de *forskellige erhverv*, først og fremmest fangst og fiskeri, idet man i særlig grad har interesse i mere detailleret at få oplyst, om de drives rationelt, f. eks. under udnyttelse af de fordele, som samarbejde indebærer.

Det er et vigtigt formål med undersøgelserne at få noget at vide om *virkningerne af de hyppige personflytninger*, som præger Grønland, hvadenten der er tale om *egentlige befolkningsflytninger* eller den stadige *strøm af tjenestemænd og håndværkere*, som er karakteristisk for det grønlandske samfundsbillede.

Alt i alt tror man gennem foretagelsen af de samfundsvidenskabelige undersøgelser i Grønland at kunne skaffe nøgterne og objektive oplysninger om, hvordan ændringerne i de grønlandske samfund og det møde mellem by- og landkultur, som foregår, virker på samfundet og den enkelte.

Det bør stærkt understreges, at ingen af dem, som er ansvarlige for undersøgelserne, regner med, at disse vil tilvejebringe epokegørende nyheder. Ingen af de emner, som undersøgelsen beskæftiger sig med, er ukendte for den grønlandsinteresserede offentlighed. Mången en grønlandskyndig vil - når han tager en af udvalgets beretninger i hånden og kigger lidt i den - udbryde, at det er jo ikke andet end hvad han altid har vidst. Målet er da heller ikke at orientere sådanne kyndige personer, som forøvrigt som regel kun vil have et mere intimt kendskab til dele af det fagområde, som udvalgsarbejdet dækker. Langt vigtigere er det, at man gennem udvalgets beretninger vil kunne give de ansvarlige ledere og administratorer indenfor det grønlandske styre en alsidig orientering om de samfundsforhold, hvormed de beskæftiger sig.

Det må også være en fordel for de mange grønlandskyndige, som ønsker at udtale sig om et spørgsmål, at kunne dokumentere deres udtalelser gennem anvendelse af udvalgsberetninger. Man må stadig holde sig for øje, at det vigtigste formål med undersøgelserne er at skabe et godt grundlag for grønlandspolitikken, som i almindelighed udøves af mennesker, der umuligt kan afse tid til at trænge dybere ned i de enkelte sociale problemer, som de beskæftiger sig med.

Mange vil indvende, at undersøgelserne ikke vil være egnede for fremtidens politik og administration, fordi forholdene meget let kan forandres væsenligt efter at undersøgelserne er afsluttet. Der er næppe meget hold i et sådant synspunkt, idet man må holde sig for øje, at det, som er afgørende for såvel politikere som tjenestemænd, er at kende udviklingslinier og tendenser i det sociale liv. Det gælder jo iøvrigt en hvilken som helst udtalelse, at den kun kan stå for, hvad der er passeret indtil det øjeblik den afgives. Man må ikke se bort fra, at man gennem et intimt og alsidigt kendskab til den hidtidige udvikling i reformperioden får bedre muligheder for at foruddiskontere den kommende udvikling, end hvis

man ikke har et sådant kendskab og alene må bygge på løse udtalelser og enkelt-personers mere eller mindre affektbetonede vurderinger.

Forholdet mellem undersøgelsesarbejdet og administrationen.

Hvordan passer nu en sådan undersøgelse ind i den grønlandske centraladministration? Ikke særlig godt. Der er ingen tvivl om, at udvalget for samfundsforskning i Grønland og dets stab af medarbejdere er et fremmedlegeme i administrationen, et element som er egnet til at fremkalde modstand, skepsis, undertiden moro, samtidig med at der er en vis tendens til at negligere det.

Det ligger i tjenestemandens hele arbejdsmåde og syn på de opgaver, som er pålagt ham, at han ikke kan hilse en sådan undersøgelsesinstitution med glæde. Dertil kommer, at udvalget som et led i den større helhed på forskellige områder beskæftiger sig med enkeltheder, som for praktikerne ligefrem tager sig latterlige ud. Det kan eksempelvis nævnes, at udvalget i forbindelse med undersøgelser af folks boligvaner berører spørgsmålet om de mulige virkninger af, at boligstøtte Lovgivningen har vendt sig mod anvendelsen af brikse i grønlandske huse. I administrationen i København har dette kaldt på smilet, i hvilken forbindelse det kan være ganske interessant at vide, at en kommunalbestyrelse i en af Grønlands største byer på et møde i 1958 tog dette spørgsmål op som et vigtigt socialpolitisk problem, idet manglen på brikse i husstande, som ikke havde et tilstrækkeligt antal senge, førte til, at medlemmer af husstanden måtte sove på gulvet med de virkninger, som dette nu kan have for sundhed og velvære.

Trods den disharmoni, som ifølge hele sagens natur består mellem en sådan videnskabelig institution som udvalget og den praktiske administration - et forhold som kendes fra alle områder, hvor videnskab og administration samarbejder - gik ikke alene daværende statsminister Hedtoft, men også Grønlandsministeriets departementschef stærkt ind for undersøgelsesernes gennemførelse udfra den indstilling, at man her kunne få et godt redskab i det daglige arbejde.

Udvalget og dets virksomhed er noget nyt og uprøvet. Det koster penge, og mange synes, at det burde være sat i gang allerede inden de store reformers påbegyndelse. Samtidig kan udvalgets virksomhed også føles som en kontrol eller revision på administrationsarbejdet, hvilket naturligvis under visse omstændigheder vil kunne fremkalde ubehag hos den praktiker, der er gået ind for denne eller hin reform, som viser sig at have været mindre hensigtsmæssig end man fra først af havde troet. Den nu gennemførte ordning skulle imidlertid, alle betænkeligheder og alle ubehagsfølelser til trods, indebære visse muligheder for at rette begåede fejl i tide og vise, hvilke veje man vil kunne betræde fremover. Mange i Grønland har da også klart fattet dette, ikke mindst har de kommunal-

bestyrelser, som medarbejderne indtil nu har haft kontakt med, været overordentlig positive i deres indstilling til arbejdet, og de repræsentanter for politi, domstole og andre institutioner, som man indtil nu har været i forbindelse med, har ikke alene ydet fortrinlig saglig bistand, men også på anden måde været medarbejderne behjælpelige.

Dette gælder også befolkningen og sidst men ikke mindst landsrådet, der nu i 2 møder har vist sagen betydelig interesse og støttet den overfor de bevilgende myndigheder.

Forskningsarbejdets forhold til grønlandspolitikken.

Det bør, som professor From gjorde det i landsrådet 1958, slås fast med syv-tommersøm, at udvalget og dets medarbejdere ikke på nogen måde driver politik, deres opgave er udelukkende at beskrive de faktiske forhold, samfundstilstanden, enkelte reformer og deres virkninger i forskellige relationer, endvidere at pege på visse udviklingsmuligheder fremover. Det bliver så landsrådets, folketingets og administrationens sag, når ministeriet har modtaget udvalgets beretninger, at tage stilling til, hvorvidt og på hvilken måde de vil anvende undersøgelsesresultater. Det er indlysende, at de medarbejdere, der sætter mange kræfter ind på arbejdet, nærer håb om, at materialet vil blive brugt og at man vil tage hensyn til de oplysninger, som beretningerne indeholder, men det er på ingen måde noget, som de har med at gøre. Det bør i denne forbindelse nævnes, at undersøgelsesresultaterne ikke kan forventes at få nogen praktisk værdi isoleret betragtet, hvis ikke der indenfor de områder, som de angår, findes en klar grønlandsk politisk linie. Man må på ansvarligt sted vide, udfra hvilken fundamental synsvinkel, man vil tage forskningsresultaterne i brug; ganske den samme situation har man for det øvrige Danmarks vedkommende, hvor der for nylig er oprettet et socialforskningsinstitut, som i princippet svarer til den undersøgelsesinstitution, som nu arbejder i Grønland. Det gælder også dette instituts forskningsresultater, at det ikke vil have nogen praktisk betydning, hvis ikke de ses udfra bestemte politiske grundsynspunkter. Det bør i denne forbindelse nævnes, at det ikke er usandsynligt, at man på et eller andet tidspunkt vil finde det hensigtsmæssigt at slå de to institutioner sammen.

Til slut skal det siges, at man - når man fra såvel grønlandsk som dansk side sætter store kræfter ind i reformarbejdet - må finde det velbegrundet, at man anvender nogle hundrede tusinde kroner til at finde ud af, hvorvidt man når de mål, man har sat sig.